Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului şi sportului nr. 3656/29.03.2012
MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ŞI SPORTULUI

CLASA PREGĂTITOARE

Programa şcolară
pentru

COMUNICARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ MATERNĂ

MAGYAR ANYANYELVI KOMMUNIKÁCIÓ

Tanterv az anyanyelv kompetenciaalapú oktatásához

az előkészítő osztályban

Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 3656/29.03.2012

Bucureşti, 2012

Notă de prezentare

Programa de limba maghiară pentru clasa pregătitoare vizează predarea limbii materne într-o nouă abordare, care urmăreşte dezvoltarea competenței de comunicare. Structurată după modelul comunicativ-funcțional, programa vizează deopotrivă dezvoltarea capacității de receptare a mesajelor şi de exprimare în limba maternă.

Programa reprezintă o abordare modernă prin adoptarea unui demers didactic orientat pe dezvoltarea competențelor specifice. Dezvoltarea competenței de comunicare se realizează prin activități de învățare care au la bază jocul, jocurile didactice, exercițiile-joc, asigurându-se astfel accesibilitatea şi atractivitatea învățării.

În clasa pregătitoare, scopul predării limbii materne este acela de a iniția procesul de conştientizare a experiențelor lingvistice dobândite anterior de către copii, în aşa fel, încât acestea să devină manifestări intenționate, conştiente, şi să se transforme în competențe.

Bazându-se pe rezultatele cercetărilor de specialitate, programa urmăreşte dezvoltarea unitară a competențelor de receptare a mesajului oral şi a exprimării orale. Dezvoltarea concomitentă a acestor două competențe de bază joacă un rol decisiv în procesul conştientizării actelor de vorbire.

Pregătirea pentru deprinderea cititului urmăreşte cunoaşterea de către copii a componentelor textului scris şi dezvoltarea conştientizării fonologice. Cu aceasta se relaționează pregătirea pentru învățarea scrisului, care se axează pe percepția formei, dezvoltarea memoriei vizuale, a coordonării oculo-motorii şi perfecționarea activităților grafomotrice.

Programa şcolară de limba maghiară pentru clasa pregătitoare cuprinde:

- Notă de prezentare
- Competențe generale ale disciplinei
- Competențe specifice şi exemple de activități de învățare
- Sugestii metodologice

Caracteristicile inovatoare ale programei asigură:

- tratarea diferențiată a elevilor în vederea dezvoltării lor optime,
- eficiența crescută a muncii cadrelor didactice,
- prevenirea apariției dificultăților de învățare timpurii.

TANTERV

az anyanyelv kompetenciaalapú oktatásához
az előkészítő osztályban

Ezen tanterv a magyar nyelv új szemléletű tanítását/tanulását kívánja megvalósítani, amely az anyanyelvi nevelést a kommunikáció kompetenciaterületének egységes fejlesztési feladatrendszerében értelmezi.

Modern pedagógiai szemléletmódot és kompetenciaalapú tanítási stratégiát képvisel, azáltal, hogy nyelvészeti, fejlődéslélektani, logopédiai kutatások eredményeire támaszkodik. A kompetenciafejlesztés igazodik a gyermekek életkori sajátosságaihoz, játékos tevékenységek és gyakorlatok során valósul meg.

Az előkészítő osztályban a fejlesztés középpontjában a szóbeli kommunikáció megalapozása és fejlesztése, valamint a szövegértő képesség megalapozása áll, a szóbeli gondolatközlés tartalmának, nyelvi megformáltságának, fonetikai jellemzőinek tudatosítása révén.

A kisiskolás korosztály kezdeti szakaszában az anyanyelvi nevelés célja, hogy az iskolába lépés előtt szerzett nyelvi tapasztalatokra építve megindítsa a gyermek anyanyelvi tudatosodásának folyamatát, megalapozza a funkcionális nyelvhasználatot, hozzájárulva ezáltal ahhoz, hogy a nem-tudatos, automatizált jártasságok, tudatos, akaratlagos, szándékos nyelvi megnyilvánulássá alakuljanak.

A tanuláslélektani elvekre alapozva, az előkészítő osztályos tanterv hangsúlyozza, hogy a szóbeli közlés megértése és a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése egymástól elválaszthatatlan. E két alapkompetencia, mely nyelvészeti megközelítésben nem más, mint a beszédészlelés és a beszédprodukció, együttes alakítása döntő szerepet játszik a fonológiai tudatosság megalapozásában

A szóbeli közlés megértését, valamint az artikuláció folyamatának szabályozását a beszédhanghallás teszi lehetővé, ami két szinten működhet: egyrészt spontánul (implicit módon), nem tudatosan, másrészt akaratlagosan (explicit módon), tudatosan. Az előbbi a beszédben a felismerést jelenti, az utóbbi pedig a fonológiai tudatosságot.

Az olvasás tanulására való felkészülés az írott szöveg komponenseinek megismerésével, a fonématudatosság fejlődésével és a szövegmechanikai ismeretek integrálásával teljesedik ki. Ehhez szervesen kapcsolódik az írás megtanulására való felkészülés, amely a formaészlelést, az írásmozgás-koordinációt, a grafomotoros tevékenységek kivitelezését és az automatizált vonalvezetést foglalja magába.

A tanterv felépítése:

- Általános ismertető
- Alapkompetenciák
- Sajátos kompetenciák és tanulási tevékenységek
- Tanulási tartalmak és módszertani javaslatok

A tanterv újszerűsége:

- esélyt teremt a tanulók képességeiben mutatkozó különbözőségek kezelésére,
- hatékonnyá teszi a tanító alapozó munkáját,
- megelőzi a korai tanulási kudarcok kialakulását.

ELŐKÉSZÍTŐ OSZTÁLY

ALAPKOMPETENCIÁK

1. **A szóbeli közlés megértése (beszédészlelés)**
2. **A szóbeli kifejezőképesség fejlesztése (beszédprodukció)**
3. **Az írott szöveg megértésének fejlesztése (felkészülés az olvasás tanulására)**
4. **Az írásbeli kifejezőképesség fejlesztése (felkészülés az írás tanulására)**

ALAPKOMPETENCIÁK

1. A szóbeli közlés megértése (beszédészlelés)

Sajátos kompetenciák	Tanulási tevékenységek
1.1. Fonológiai jelenségek felismerése (a beszédhangok hallása, felismerése, elkülönítése)	- a hallást és a beszédhanghallást fejlesztő játékos tevékenységek: • a közvetlen környezet hangjainak felismerését segítő gyakorlatok • a hangfelismerést, hangdifferenciálást célzó gyakorlatok • két hang differenciálását segítő gyakorlatok • a hanganalízist (hangok helyének lokalizálása a szavakban, szótagokban; szótagokra és hangokra bontás; szavak felismerése magánhangzók alapján) fejlesztő gyakorlatok - a köznyelvi kiejtés normáinak felismerését szolgáló tevékenységek - az auditív ritmus fejlesztésére irányuló játékos gyakorlatok - az auditív emlékezet fejlesztését szolgáló gyakorlatok
1.2. Szintaktikai és szemantikai jelenségek felismerése rövid szóbeli szövegekben	- a mondatbeli szórend felismerését segítő gyakorlatok - tőszavak és toldalékos szavak megkülönböztetését segítő feladatok - a beszédben előforduló nyelvhelyességi hibák érzékelését célzó gyakorlatok - játékos gyakorlatok a szóbeli szöveg megértésére: • a térbeli, az időbeli és mértékbeli relációkat kifejező szavak felismerését segítő gyakorlatok • a kérdőszavak megfigyeltetését célzó gyakorlatok • a kép és a szövegtartalom társítására szolgáló tevékenységek • az egymásutániság, a sorrendiség érzékelését célzó feladatok
1.3. Aktív befogadói szerep egyszerű kommunikációs helyzetekben	- a befogadói magatartás megnyilvánulását segítő gyakorlatok - a belső képteremtés képességének fejlesztésére szolgáló játékos tevékenységek - a beleélést, és az empatikus magatartást fejlesztő helyzetek, gyakorlatok - beszédhelyzetek teremtése, melyben a tanuló figyelemmel kísérheti társai és a pedagógus beszédét - beszédhelyzetek teremtése a szóhasználat, a kiejtés és a metakommunikáció tudatosítására - a mondókák, a gyermekversek, a mesék mondanivalójának megértését és megélését szolgáló gyakorlatok - a gyermekirodalmi alkotások iránti fogékonyság fejlesztését célzó gyakorlatok

2. A szóbeli kifejezőképesség fejlesztése(beszédprodukció)

Sajátos kompetenciák	Tanulási tevékenységek
2.1. Fonológiai jelenségek alkalmazása (adott hangok felismerése, hangoztatása, kiemelése, elkülönítése)	- a beszédszervek helyes működését segítő játékos gyakorlatok a magyar beszédhangok sajátosságainak megfelelően: • hangutázással egybekötött beszédlégzés gyakoroltatása • megfelelő nyelv- és ajakállás gyakoroltatása - a magánhangzók és mássalhangzók akusztikus megkülönböztetését és a helyes artikulálást fejlesztő játékos gyakorlatok - hangleválasztási gyakorlatok - a hangok helyének meghatározását célzó gyakorlatok szavakban, szótagokban - szótagolási, hangoztatási gyakorlatok - hangdifferenciálási gyakorlatok a fonémák minősége szerint - szófelismerő gyakorlatok magánhangzók alapján - mondatritmus, szóritmus, szóhangsúly érzékelését fejlesztő

	játékos gyakorlatok - játékos gyakorlatok a kijelentő, kérdő, és felkiáltó mondat hanglejtésének érzékelésére - a köznyelvi kiejtés normáihoz való igazodást célzó gyakorlatok
2.2. Szintaktikai és szemantikai jelenségek intuitív alkalmazása egyszerű közlésekben	- uj szavak használata megfelelő szövegkörnyezetben - a szavak mondatokká fűzésének gyakorlása - gyakorlatok a hasonló és ellentétes értelmű szavak helyes használa-tára - gyakorlatok a térbeli, időbeli, és mértékbeli relációkat kifejező szavak helyes használatára - gyakorlatok a kérdőszavak helyes használatára - mondatkapcsolások (időrendiség, ok-okozati összefüggések szerint vagy kötőszavak segítségével) - a helyes toldalékolás gyakorlása játékosan - a szótőváltozások megfigyelését segítő gyakorlatok
2.3. Aktív közlői és befogadói szerep egyszerű kommunikációs helyzetekben	- kommunikációs helyzetteremtés a beszélői magatartás megnyilvánulására - a helyzetfelismerést, beszédhelyzethez való alkalmazkodást fej-lesztő gyakorlatok - kérdés és felelet megfogalmazásának gyakorlása a párbeszéd sza-bályainak betartásával - köszönés, bemutatkozás gyakoroltatása - közlemények megfogalmazásának gyakorlása: reprodukció és önál-ló szövegprodukció - beszélgetés kezdeményezésére való ösztönzés - beszélgetésbe való bekapcsolódásra késztetés - társakra való figyelés gyakoroltatása az aktív tématartás érdekében - párbeszéd alkalmazása adott kommunikációs helyzetekben - a beszédritmus, hanglejtés, hangerő, hangmagasság igazítása a kommunikációs helyzethez - érzelmek, beszélői szándék érzékelésére szolgáló játékos gyakorlatok

3. Az írott szöveg megértésének fejlesztése (felkészülés az olvasás megtanulására)

Sajátos kompetenciák	Tanulási tevékenységek
3.1. Az írott szöveg alapvető komponenseinek intuitív felismerése és megnevezése szimbólumok segítségével	- mondat, szó, szótag, betű szimbólumainak felismerését és megkülönböztetését célzó játékos gyakorlatok - szóképek és szóképek szimbólumainak felismerését, megfeleltetését segítő játékos gyakorlatok - a szóképanalízis gyakoroltatása - a vizuális képzetek felidézésének gyakoroltatása - a látási figyelem terjedelmének tartását fejlesztő gyakorlatok - az akaratlagos és szelektív figyelmi funkciók fejlesztését célzó játékok - játékos gyakorlatok a sorrendiség felismerésére, a sorozatok pontos felidézésére és visszaadására
3.2. Fonématudatosság: szimbólumokkal jelölt fonémák felismerése	- a fonémajelölés játékos gyakorlása szimbólumokkal: • a fonémaszegmentáció (szavak hangokra bontása) gyakorlása • fonémaszámlálás (hangszámlálás) gyakorlása • adott hang szóhoz rendelésének gyakorlása • szó szóhoz rendelésének gyakorlása • hangelkülönítési gyakorlatok • fonémahelyettesítési gyakorlatok (a hangok helyettesítése, cseréje, elhagyása, a hangsorrend megfordítása) - gyakorlatok a magánhangzók és mássalhangzók felismerésére hívóképek alapján - szótagkopogási gyakorlatok - szótagjelölési gyakorlatok szimbólumokkal:

	• szótagszámlálás • szótagelkülönítés • szótaghelyettesítés • szótagok összeillesztése - játékos rímfelismerési gyakorlatok - hangösszevonási gyakorlatok (hívóképek segítségével)
3.3. A szöveg formai jellemzőire vonatkozó ismeretek	- gyakorlatok annak tudatosítására, hogy: • a nyomtatott szöveg nyelvi jelentést hordoz • a nyomtatott és beszélt szavak megfelelnek egymásnak • a szöveg balról jobbra és felülről lefelé halad az oldalon

4. Az írásbeli kifejezőképesség fejlesztése (felkészülés az írás megtanulására)

Sajátos kompetenciák	Tanulási tevékenységek
4.1. Formaészlelés	- vizuális analízist, szintézist segítő játékos gyakorlatok - alak-háttér kiemelési gyakorlatok - az alakállandóság érzékelését fejlesztő gyakorlatok - játékos formafelismerési és formaegyeztetési gyakorlatok - a térbeli helyzet érzékelését fejlesztő játékok - a térbeli viszonyok érzékelését fejlesztő játékos gyakorlatok - arányok észlelését célzó gyakorlatok - képalkotások gyakorlása az arányok és méretek érzékelésével
4.2. Írásmozgás-koordináció	- a szem-kéz koordináció fejlesztésére szolgáló gyakorlatok - nagymozgások végzése térben - kismozgások végzése síkban - színezés, rajzolás - ráírás, nyomkövetés, formautánzások - vonalábrák, betűelemek másolása - mintakövetés
4.3. A grafomotoros tevékenységek kivitelezése	- az íráshoz szükséges egészséges és praktikus testtartás felvételének gyakorlása és szokássá alakítása - az íróeszközök helyes használatának gyakorlása - az ujjak mozgékonyságának fejlesztését célzó gyakorlatok - a testséma fejlesztését szolgáló játékos gyakorlatok - a térbeli orientáció fejlesztését segítő játékok - gyakorlatok a vizuális szeriális emléklezet és a sorrendiség felismerésének fejlesztésére - oldaliság gyakorlása az írófelületen - az írás irányának megfigyeltetése, iránykövetés gyakoroltatása
4.4. A betűelemek írása és automatizált vonalvezetés	- gyurmázás, képalakítás - ritmikus mozgáskövetés mondókára, versre, dalra - betűelem vázolása átírással nagy alakban, változó méretű vonalrendszerben (min. 2-3 cm) - a lendületes, ritmikus, balról jobbra irányuló kézmozgás gyakoroltatása - esztétikus összkép kialakításának gyakorlása - a verseket megjelenítő rajzos feladatok elvégzése

Tanulási tartalmak és módszertani javaslatok

1. A szóbeli közlés megértése (beszédészlelés)

►A hallást és beszédhanghallást fejlesztő játékos tevékenységek:

- A közvetlen környezet hangjainak felismerése *(Például: kulcs csörgése, csengő csengése, az autó burrogása, egymás hangjának felismerése stb.)*
- Hangfelismerés, hangdifferenciálás - a hangok tulajdonságainak megkülönböztetése: hosszú-rövid, zöngés-zöngétlen hangok felismerése *(Például: a **„k”** hangra a gyermekek koppanatanak, **„sz”** hangra sziszegnek, „Ha hosszan hallod a hangot a szóban, mondd utánam, ha nem, ne mondd utánam!”),* visszhangjáték *(Például:”Mondd ki azt a hangot, amelyiket a szóban hosszan hallod!”)*
- Két hang differenciálása (*Például:Bemutatjuk a vonat és a kígyó képét. „Minek a hangját hallod: **s - sz**?” Hansonlóan történik a **c-cs, z-zs ,d-t, k-g, k-t, m-n, b-g** hangok differenciálása.)*
- Hanganalízis (*Például:”A ..... hangot a szó elején/végén/belsejében hallod?” ,* szógyűjtés *(kiválasztott hanggal a szó elején, végén, belsejében)*

►A köznyelvi kiejtés normáinak felismerését szolgáló tevékenységek

►Az auditív ritmus fejlesztését szolgáló játékos gyakorlatok – mozgást, zenét és ritmust összekapcsoló tevékenységek: a gyermek beszél miközben ritmusosan mozog.

►Az auditív emlékezet fejlesztését szolgáló gyakorlatok – ritmusos tevékenységek megerősítik az időbeli sorrendről kialakított képzeteket, fejleszti a rövidtávú auditív memóriát. (*Például: A gyermekek körben állnak, mindegyik mond egy-egy állatnevet, de csak úgy kapcsolódhat be a játékba, ha az előtte elmondott állatneveket felsorolja.)* Mondatbővítés, szóláncbővítés.

►A mondatbeli szórend felismerését segítő gyakorlatok – a szórend és a közléstartalom közti kapcsolat megfigyeltetése (*Például:Hibás szórendű mondatok érzékelése, javítása.)*

►Tőszavak és toldalékos szavak megkülönböztetését segítő feladatok - *(Például: Szavak toldalékolásának érzékeltetése mozgásos játékkal: utasítások végrehajtása: „Tedd a ceruzát a tolltartóba, tolltartóra stb.)*

►A beszédben előforduló nyelvhelyességi hibák érzékelését célzó gyakorlatok

►Játékos gyakorlatok a szóbeli szöveg megértésére:

○ A térbeli-, időbeli-, és mértékbeli relációkat kifejező szavak felismerését segítő gyakorlatok - a relációszókincs fejlesztése a tájékozódásnak, a mindennapi létnek, a helyes világkép kialakulásának, ugyanakkor az anyanyelv elsajátításának és az eredményes kommunikációnak elemi feltétele. (*Például: Relációszavak használatának megfigyelése mozgásos játékok során:”Tedd a labdát a pad mellé/elé/mögé/alá!”, Különböző idősorok megértése: tegnap, ma, jelenleg, most, utána, holnap. Dolgok, közötti mennyiség, nagyság , gyakoriság, rész-egész szerinti viszonyok, különbségek, sorrendek kifejezésére használt szavak megfigyelése a közlésben.)*

○ A kérdőszavak megfigyeltetését célzó gyakorlatok – a kérdőszókincs ismerete a kérdések megértése és a kérdezés technikájának gyakorlása.

○ A kép és a szövegtartalom társítására szolgáló tevékenységek

○ Az egymásutániság, a sorrendiség érzékelését célzó feladatok *(Például: eseményeket ábrázoló képek rendezése mese alapján,történet folytatása, befejezése stb.)*

► A befogadói magatartás megnyilvánulását segítő gyakorlatok – az aktív, akaratlagos figyelem fejlesztése

►A belső képteremtés képességének fejlesztésére szolgáló játékos tevékenységek – a képzelet fejlesztése történetek, szereplők, lírai alkotások stb. rajzban való reprodukálása által

►A beleélést, és az empatikus magatartást fejlesztő helyzetek, gyakorlatok – az érzelmi megnyilvánulásokra való késztetés: öröm, szomorúság, meglepődöttség stb. kifejezése

►Beszédhelyzetek teremtése, melyben a tanuló figyelemmel kísérheti társai és a pedagógus beszédét

►Beszédhelyzetek teremtése a szóhasználat, a kiejtés és a metakommunikáció tudatosítására

►A mondókák, a gyermekversek, a mesék mondanivalójának megértését és megélését szolgáló gyakorlatok– érzelmi ráhangolódás a mese hangulatára élő, közvetlen mesemondás által

►**A gyermekirodalmi alkotások iránti fogékonyság fejlesztését célzó gyakorlatok –** mondókák, kiszámolók, nyelvtörők, találós kérdések, népi gyermekjátékok, gyermekversek, népmesék, verses mesék, állatmesék mondása, mesélése, dramatizálása. Az irodalmi alkotások témája igazodjon a gyermek érdeklődéséhez, életkori sajátosságaihoz (közvetlen és tágabb környezet: én, család, iskola, falu, város, közlekedés, egészség, étkezés, öltözködés, foglakozások, évszakok, ünnepek, növény- és állatvilág, pozitív erkölcsi vonások).

2. A szóbeli kifejezőképesség fejlesztése(beszédprodukció)

►**A beszédszervek helyes működését segítő játékos gyakorlatok a magyar beszédhangok sajátosságainak megfelelően:**

- Hangutázással egybekötött beszédlégzés – gyakorlatok beépítése keretmesébe (*Például: „Üljetek be az autóba, indítsátok be a motort!" - Mély belégzés -* ***„Brrrrrr"*** *– ajakréssel kilégzés".* Légzésgyakorlat hangutánzással *(Például: „Fúj a szél": a levegő mozgásának megjelenítése halk* ***„f"*** *hanggal, középerős* ***„sz"*** *hanggal, majd „z" vagy* ***„v"*** *hanggal)*
- Megfelelő nyelv és ajakállás - egyszerű ajakmozgások *(Például:* ***„o"****- ajakkerekítés,* ***„e"*** *ajkak szűkítése),* összetett ajakmozgások *(Például: ajkakat távolítani, kerekíteni:* ***„u-i-u-i"****, ajkakat csukni, kerekíteni:* ***„m-u-m-u"****),* nyelvizom-erősítő gyakorlatok *(Például: csettintés nyelvvel)*

►**A magánhangzók és mássalhangzók akusztikus megkülönböztetését és a helyes artikulálást fejlesztő játékos gyakorlatok** – a magánhangzók és mássalhangzók elkülönítése, artikulálása változó hangkörnyezetben *(Például: hangoztató játékok magán- és mássalhangzókkal, a kiejtésbeli különbözőségek megfigyeltetése)*

► **Hangleválasztási gyakorlatok** – egy hang izolált kiejtése a szóban elfoglat helyének megnevezésével *(Például: „Melyik hanggal kezdődik a* ***„fal"*** *szó?")*

►**A hangok helyének meghatározását célzó gyakorlatok szavakban, szótagokban** – a szó/szótag minden egyes hangját elkülönítve kell kiejteni

►**Szótagolási, hangoztatási gyakorlatok** – játékos gyakorlatok: mondókák kopogása szótagolással, hangokra bontással, szótagkopogás*: (Például: „Hányszor kopogsz ennél a szónál?"),* szóalkotás szótagokból, szó szótaghoz való rendelése

►**Hangdifferenciálási gyakorlatok a fonémák minősége szerint** – a hangok időtartamának érzékelése: visszhangjátékok *(Például: „Mondd ki azt a hangot, amelyiket a szóban hosszan hallottad!"),* kopogtatós játék *(Például: „Ha hosszan hallod a ... hangot, koppants!")* jeletésmegkülönböztető játékok*:* hosszú-rövid magánhangzók cseréje *(Például: „öt-őt, csíkos-csikós"),* hoszzú-rövid mássalhangzók cseréje *(Például:* ***„hal-hall", „megy-meggy", „felet-felett"****)*

►**Szófelismerő gyakorlatok magánhangzók alapján –** szógyűjtés megadott magánhangzókkal *(Például:* ***e – é: egér****,* ***szekér****),* magánhangzós beszéd *(Például:* ***„karalábé: a-a-á-é"****)*

►**Mondatritmus, szóritmus, szóhangsúly érzékelését fejlesztő játékos gyakorlatok –** az artikuláló szervek gyors mozgását fejlesztjük a mondókák, erős ritmusú gyermekversek mondogatása által, de értelmetlen szótagsorokon is gyakoroltathatunk *(Például:„:* ***ga-gá-ge-gé-gu-gi-gő"*****,** a gyakorlatot változó hangerővel, fokozatosan gyorsítva végeztetjük), az érzelmi hangsúly érzékeltetése ellentétes mondatokkal *(Például:* ***„Nagyon fáj, nem fáj,/ Szeretem, nem szeretem"****),* szituációs helyzetekben *(Például: utasítva, kérve, követelve, haragosan*)

►**Játékos gyakorlatok a kijelentő , kérdő , és felkiáltó mondat hanglejtésének érzékelésére**

►**A köznyelvi kiejtés normáihoz való igazodást célzó gyakorlatok –** játékos gyakorlatok a gyermekek kiejtésbeli és nyelvhelyességi hibáinak folyamatos javítására

► **Új szavak használata megfelelő szövegkörnyezetben –** szómagyarázat, mondatalkotás, szituációs játékok

► **A szavak mondatokká fűzésének gyakorlása** – mondatalkotás adott szavakkal, adott témák alapján. A mondat jelentésének, a beszélő szándékának tudatosítása játékos gyakorlatok által.

►**Gyakorlatok a hasonló és ellentétes értelmű szavak helyes használatára**

►**Gyakorlatok a térbeli, időbeli, és mértékbeli relációkat kifejező szavak helyes használatára** – relációszavak helyes használata

►**Gyakorlatok a kérdőszavak helyes használatára** – kérdések helyes megfogalmazása

►**Mondatkapcsolások (időrendiség, ok-okozati összefüggések szerint vagy kötőszavak segítségével)** – tartalmilag összefüggő mondatok kapcsolása, rendezése a megadott szempontok szerint, mesélés képsor alapján, megkezdett mondatok, történetek befejezése

►**Helyes toldalékolás gyakorlása játékosan** – játékos gyakorlatok az alapszó és a toldalék viszonyának felismerésére, annak tudatosítására, hogy a szavakat gyakran toldalékolással kapcsoljuk egybe *(Például: helytelen toldalékolás javítása, toldalék nélküli szavak kiegészítése toldalékkal a közlemény tartalmának megfelelően)*

►**Szótőváltozások megfigyelését segítő gyakorlatok –** egyes-többes szám játékos gyakorlása *(Például:* ***tó-tavak, kanál-kanalak****),* tárgyrag játékos illesztése *(Például:* ***tükör-tükröt, tél-telet, nyár-nyarat****)*

►**Kommunikációs helyzetteremtés a beszélői magatartás megnyilvánulására –** az önbizalomra, a kapcsolatteremtésre, a beilleszkedésre, a feladatmegértésre, a feladattartásra, az érdeklődésre, a kíváncsiságra való ösztönzés a szocialitás fejlesztése érdekében *(Például: dramatizálások, élménybeszámolók, véleménynyilvánítás, a kritikai érzék fejlesztése)*

►**A helyzetfelismerést, beszédhelyzethez való alkalmazkodást fejlesztő gyakorlatok** – szituációs játékok

►**Kérdés és felelet megfogalmazásának gyakorlása a párbeszéd szabályainak betartásával –** kérdő mondatok és kijelentések helyes megfogalmazása, a válaszadás igazítása a kérdéshez

►**Köszönés, bemutatkozás gyakoroltatása**

►**Közlemények megfogalmazásának gyakorlása: reprodukció és önálló szövegprodukció –** a valóságra vonatkozó kijelentések megfogalmazása, mesék visszamesélése, modókák és versek szavalása

►**Beszélgetés kezdeményezésére való ösztönzés –** köszönési formulák, engedélykérés, érdeklődés megfogalmazása

►**Beszélgetésbe való bekapcsolódásra késztetés**

►**Társakra való figyelés gyakoroltatása az aktív tématarás érdekében** – egymásra figyelés, együttérzés, egymáshoz való alkalmazkodás, egymás segítése gyakorlása szituációs játékokban

►**Párbeszéd alkalmazása adott kommunikációs helyzetekben**

►**A beszédritmus, hanglejtés, hangerő, hangmagasság igazítása a kommunikációs helyzethez –** hosszú-rövid ritmus érzékeltése (a hangok hosszúságának differenciálása) szópárok segítségével *(Például:* ***„baj-báj, láb-lap”****),* nyelvtörők, folyamatos beszéd ritmusának változtatása (gyorsítás, lassítás), hangok, szavak, mondatok, összefüggő szövegek mondása változó hangerővel, hangerőgyakorlatok szituációs helyzetekben *(Például: anyu hívja a fiát, aki a sokadik hívásra nem reagál, vásári kikiáltók),* hangváltásos gyakorlatok *(Például: mackó és cinke beszélget egymással)*, számsorok, szósorok elmondása különböző hangmagasságokban, a mondatok hanglejtésének gyakorlása utánmondással

►**Érzelmek, beszélői szándék érzékelésére szolgáló játékos gyakorlatok** – az érzelmek és gondolatok értelmes megfogalmazása megfelelő arcjáték és testbeszéd kíséretében

3. Az írott szöveg megértésének fejlesztése (felkészülés az olvasás megtanulására)

►**Mondat, szó, szótag, betű szimbólumainak felismerését és megkülönböztetését célzó játékos gyakorlatok –** jelekkel, jelképekkel történő ismerkedés, melyeken keresztül tudatosan kialakulnak az alpvető nyelvi fogalmak anélkül, hogy a tanuló ismerné a betűket vagy összeolvasná őket *(Például: betűkártyák, szókártyák, mondatcsíkok használata, melyek kezdetben vonalakkal, körlapokkal, színes mértani fomákkal jelölik a a hangok helyét)*

►**Szóképek és szóképek szimbólumainak felismerését, megfeleltetését segítő játékos gyakorlatok** – a szavak vizuális jelzőire figyelés, a „szóképes” olvasás, ami a szó egészének képére épül – a tanulók a szóalak látványát rögzítik az emlékezetükbe *(Pl. hosszú ideji megfigyelés után társítani tud szókártyára írt neveket osztálytársakkal, tárgyak nevét a teremben levő tárgyakkal stb.)*

►**Szóképanalízis gyakoroltatása –** szóképeket éppúgy szét lehet szedni és össze lehet rakni, mint a kirakós képeket, a szóképek betűkből tevődnek össze *(Például: a szókép betűi helyett annyi karikát rajzol, ahány betűt lát a szóban, anélkül, hogy kiolvasná a szót, majd hangoztatja a kimondott szó hangjait)*

►**A vizuális képzetek felidézésének gyakoroltatása –** a tanulók tudatába elraktározott már látott betűk képei, szóképek, szótagok képeinek felidézése játékos formában, anélkül, hogy összeolvasna, vagy ismerné a betűkhöz társuló hangot *(Például: rendszeres játék lehet – akár tárgyat, akár képet vagy absztrakt jelet mutatunk be – az a feladat, hogy „fényképezze le a szemével”, majd becsukott szemmel „vetítse le a belső képernyőjére”, és nézze meg újra; a képzeleti kép részleteire irányuló kérdések rávezetik, hogy mennyiben volt hiányos és pontatlan a belső kép; újra megszemlélve a tárgyat kiegészítheti a hiányokat, vagy helyesbítheti a tévedéseit.)*

►**A látási figyelem terjedelmének tartását fejlesztő gyakorlatok –** tudja befogni a látásával a szót, szótagot, betűhalmazt, mert olvasás elsajátítása során számos vizuális információt szükséges figyelni és megjegyezni *(Például: szóképek nevének többszöri elismétlése után a szóképek betűkre darabolása, majd a betűk újból szóképpé összerakása és a szókép megnevezése; jelölje a betűsorban azt a betűt, ami az elsővel azonos)*

►**Az akaratlagos és szelektív figyelmi funkciók fejlesztését célzó játékok –** az akaratlagos figyelem tartása ebben a korban alakul; az aktivációs szint stabilítása és a motiváció teszik lehetővé a koncentrált, pontos, alapos megfigyelést – érdekes, játékos feladatokkal lehet fejleszteni *(Például: két majdnem azonos képen apró változásokat megtalálni; jegyezze meg a hívóképek kezdőhangját)*

►**Játékos gyakorlatok a sorrendiség felismerésére, a sorozatok pontos felidézésére és visszaadására –** A sorozatok pontos felidézéséhez és visszaadásához a szerialitás képességére van szükségünk. A szeriális képesség kulcsfontosságú az olvasási készség kialakulásának folyamatában. (*Például: összekevert sorozatok rendezése*; *vizuális ritmus követése, utánzása, folytatása; események, mese elmondása képsor alapján; gyermekfolyóiratok oldalain minden azonos alakú betű azonos színnel színezése; képek nevének hangoztatása és nagyságrendbe állítása szavak hosszúsága szerint vagy valamilyen logikai sorrend szerint*)

►**A fonémajelölés játékos gyakorlása szimbólumokkal:**

- Fonémaszegmentáció (szavak hangokra bontása) – a szó minden egyes hangját elkülönítve kell kiejteni *(Például: „Milyen hangok vannak a **fal** szóban?”; „Mely hangokat hallod a **sapka** szóban?”)*
- Fonémaszámlálás (hangszámlálás) – egy szó hangjainak azonosítása vagy számlálással hangok számának megadásával, vagy kopogással, lapocskák kirakásával, körök rajzolásával stb. *(Például: „Hány hangot hallasz a **fal** szóban?”)*
- Adott hang szóhoz rendelése – egy kimondott szóban előre megnevezett hangot kell felismerni *(Például: „Van **f** hang a **fal** szóban?)* majd adott hívókép segítségével a hívókép hangját felfedezni rajzok nevében és jelölni ezt színezéssel, rajzzal stb.
- Szó szóhoz rendelése – elmondott szó kezdőhangjának összehasonlítása másik szó kezdőhangjával *(Például: A **fal** szó ugyanúgy kezdődik mint a **fej** szó.)* és annak jelölése rajzok, színek, mértani formák segítségével egységes jel segítségével
- Hangelkülönítés, hang helyzetének megadása – egy hangot melynek szóbeli helyét megnevezik izoláltan kell kiejteni *(Például: „Melyik hanggal kezdődik a **fal** szó?; Van **s** a **sapka** szó elején, a szó belsejében vagy a szó végén?)*, majd jelölni képek alatti körök színezésével a hang pontos helyét a kép nevénen *(Például: Rajzolj annyi kört a kép alá, ahány hangot hallasz a kép nevében! Színezd azt a kört, amelyik a **f** hang helyén van! stb.)*
- Fonémahelyettesítés - a hangok helyettesítése, cseréje, elhagyása, a hangsorrend megfordítása *(Például: „Mondd azt, hogy **fal**! Most úgy, hogy a **f** hangot helyettesítsd **h** hanggal! Rajzold le amit megértettél!)*

►**Gyakorlatok a magánhangzók és mássalhangzók felismerésére hívóképek alapján –** a hangképzet kialakítását fejlesztik játékos formában, szerepük csupán annyi, hogy spontán asszociációkat biztosítsanak a hang és kép között, nem a betűk tanítását szolgálják

- kezdetben a ***mássalhangzók leválasztása hangutánzó szavakat jelölő képek segítségével*** történik játékos formában *(Például: a **z** hang társítása élményhez: a nektárt gyűjtő méhecskék zümmögésének megfigyelése; majd annak memorizálása, hogy a zümmögő méhecske képe a **z** hangot jelöli)*
- később, miután a szavak kezdőhangjának leválasztása, a hangelkülönítés jól működik, olyan szimbólumokat ábrázoló képek alapján nevezik meg a hangokat, melyek közel állnak a gyermekhez *(Például az **a** hangot jelölő kép az **alma**; az **ó** hangot jelölő az **óriás**, a **b** hangot jelölő a **béka** stb.)*

►**Szótagkopogási gyakorlatok –** *(„Kopogj annyiszor, ahányszor nyitod a szádat a **sapka** szó kimondásakor!”;„Hányszor kopogsz ennél a szónál: **sapka**?”)*

►**Szótagjelölési gyakorlatok szimbólumokkal:**

- Szótagszámlálás: – egy szó szótagjainak azonosítása vagy számlálással szótagok számának megadásával, vagy kopogással, lapocskák kirakásával, vonalak rajzolásával stb.
- Szótagelkülönítés – *(Például: képeken látható nyolc állat nevét hallgatják meg a gyermekek egyenként, majd ezeket szótagolva, minden szótagnál tapsolva*

visszamondják, később kötik szótagmennyiséget jelölő ábrákhoz, jelekhez - a szavak egy, két és három szótagból álljanak)

- Szótaghelyettesítés – *(Például: **ka-kas** szóban a **- kas** szótagot helyettesítsd más szótaggal úgy, hogy értelmes szót nyerj! Rajzold le az így kapott szavakat!)*
- Szótagok összeillesztése – *(Például: ismert állatok képét vágják szét a tanulók és ehhez hasonlóan két részre tagolják az állatneveket: első részükhöz az első szótag, második részükhöz a második szótag tartozik; az így kapott szótagokat új szavakká kell összetenni, majd visszahelyezni az eredeti szavakba.)*

►**Játékos rímfelismerési gyakorlatok –** Rímpárok felismerése spontánul, hallás után *(Példa: képeken is ábrázolt négy szóról kell eldönteni, melyek illenek össze, melyik három rímmel, majd az összetartozó képeket el kell helyezni egy ház három ablakában, a nem rímelőt pedig a tetőre kell tenni: pipa-liba-szék-csiga)*

►**Hangösszevonási gyakorlatok (hívóképek segítségével):**

- elkülönített (izoláltan) kiejtett hangokat kell összekapcsolni, és mint szót kimondani (*Például: „Melyik szó ez: f-a?”)*
- a hangok kiejtését segíti a hívókép
- a hívóképek kezdőhangjának összevonása csak kezdetben két kép (két hang) alapján, *majd három kép, három hang alapján

► **Gyakorlatok annak tudatosítására, hogy:**

- a nyomtatott szöveg nyelvi jelentést hordoz – képregények megfigyelése; színes képes meséskönyvek lapozása; felolvasott mesék, versek, történetek eseményeinek társítása könyvek képeivel
- a nyomtatott és beszélt szavak megfelelnek egymásnak – szavak bekarikázása folyóíratok szövegeiben, azonos betűk kiszínezése azonos színekkel anélkül, hogy ismernék a betűk jelentését, olvasnák a szavakat
- a szöveg balról jobbra és felülről lefelé halad az oldalon – soronkét, balról jobbra haladva szavak bekarikázása folyóíratok szövegeiben, azonos betűk kiszínezése azonos színekkel anélkül, hogy ismernék a betűk jelentését, olvasnák a szavakat

4. Az írásbeli kifejezőképesség fejlesztése (felkészülés az írás megtanulására)

►**Vizuális analízist, szintézist segítő játékos gyakorlatok** - vonalábrák, betűelemek, betűformák elemzése, részek jelölése, részekből egész vonalábrák, betűformák összeállítása

►**Alak-háttér kiemelési gyakorlatok** – vonalábra, betűelem, betűforma felismerése különböző helyzetekben, hasonló ábrák halmazából, betűmezőből, a látás fokuszálására irányuló gyakorlatok, nagy képen kis részlet megtalálása

►**Alakállandóság érzékelését fejlesztő gyakorlatok** – annak tudatosítása, hogy az ábrák, betűelemek, betűformák állandó tulajdonságokkal rendelkeznek, megőrzik eredeti alakjukat a felismerés folyamatában; a forma állandó, változatlan, független a mérettől, színtől, elhelyezéstől, látásszögtől *(Például: Színezd ki a kicsi, közepes és nagy köröket!”, „Színezd ki az ugyanolyan kiskutyákat!”)*, elbújtatott forma keresése, egymást részben takaró tárgyak, formák színezése, teljes és nem teljes formák közti különbségek megnevezése, tárgyak alapformák szerinti osztályozása

►**Játékos formafelismerési és formaegyeztetési gyakorlatok** – vonalábrák, betűelemek, betűformák felismerése állandó tulajdonságaik alapján, azonos formák felismerése (*Például: Színezd ki azokat vonalakat/virágformákat..., amelyek pontosan olyanok, mint az első!”)*

►**A térbeli helyzet érzékelését fejlesztő játékok** – rajzok, vonalábrák, betűelemek elhelyezése a grafikai térben (keretekben, sorokban, fenn, lenn középen stb.)

►**A térbeli viszonyok érzékelését fejlesztő játékos gyakorlatok** – rajzok, vonalábrák, betűelemek egymáshoz viszonyított elrendezése (*Például: „Rajzolj virágot a fa mellé, házat a patak és a fa közé, napocskát a felhő fölé!” stb.)*

►**Arányok észlelését célzó gyakorlatok** - a rajzok, vonalábrák, betűk elemei közötti pontos méretészlelés, a méretbeli különbségek differenciálása *(Például: ”Írd át színessel a betűformának azt a részét, amely a legnagyobb/legkisebb!”*, *„Rajzold le pontosan a fenti ábrát!”)*

►**Képalkotások gyakorlása az arányok és méretek érzékelésével** – *(Például: „Rajzolj valami érdekeset a kicsi, és nagy négyzetekből és körökből!”),* Gestalt-látás (egységben látás): formák, betűk, szavak, számok, képek kiegészítése egésszé

►**Szem-kéz koordináció fejlesztésére szolgáló gyakorlatok** – (*Például:"Vezesd el az egeret a sajthoz! Rajzold meg az útját a labirintuson át! Közben ne emeld fel a ceruzát, és ne térj le az útról!")*

► **Nagymozgások végzése térben -** mondókára végzett bemelegítő, ráhangoló gyakorlatok, nagymozgással végzett szövegmondás a cselekvést jelentő szavak mutogatásával, szabadmozgásos játékok: csúszás, kúszás, mászás, futás, ugrálás, lépcsőn járás stb., mozgásutánzó játékok álló helyzetben, mozgó helyzetben (*Például: állatok mozgásának utánzása, szoborjáték),* mozgássorok kitalálása, ütemezése

irányváltások, tempóváltások a mozgásban

►**Kismozgások végzése síkban** – önkiszolgálás /szabadon végezhető mozgások *(Például: szappan forgatása, masni kötése),* kéztorna, ujj-játékok, zongorázás, gépelés, ujjbábozás, fűzés, játék pálcikákkal, magokkal: forma, sor kirakása, folytatása, változtatása, puzzle stb.

►**Színezés, rajzolás –** különböző / változó nyomatékkal, ujjal, szivaccsal, ecsettel

►**Ráírás, nyomkövetés, formautánzások –** vonalábrákra való írás színessel, pontok összekötése

►**Vonalábrák, betűelemek másolása –** a részek helyes másolása, a méret és az arányok betartása

►**Mintakövetés** – minták megfigyelése, sorok folytatása, díszítősorok írása a minták szabályos váltakozásával, képek átmásolása

►**Az íráshoz szükséges egészséges és praktikus testtartás felvételének gyakorlása és szokássá alakítása**

►**Az íróeszközök helyes használatának gyakorlása**

►**Az ujjak mozgékonyságának fejlesztését célzó gyakorlatok** – ujjbemelegítő gyakorlatok mondókák, versikék mondogatásával *(Például: Könyököt behajlítva, laza kéztartással, mondóka közben a csuklóval és az ujjakkal körkörös mozgást végeztetünk: „Ujjaimat tornáztatom, a csuklómat elforgatom. Hüvelykujjam tornáztatom, mutató ujjam tornáztatom,stb.),* ujjak mozgatása a padon

►**A testséma fejlesztését szolgáló játékos gyakorlatok** – mondóka közben az arc/test részeinek mutogatása, majd közös beszélgetés a gyermekekkel (*Például: „Miről szól a mondóka?" : Sűrű erdő – haj; Kopasz mező – homlok; Pillogtató – szemek; Szuszogtató – orr; Tátogató – száj).* A mondóka begyakorlása, többszöri ismétlése, tükör előtt. A magyarázat képről történik, a gyermek a feladatot magán, tükör előtt végzi.

►**A térbeli orientáció fejlesztését segítő játékok** – tájékozódás síkban, térben: mozgásos játékok, utasítások végrehajtása (*Például: „Hajolj le!", „Lépj hármat előre, kettőt hátra!", „Állj az asztal mellé/elé/mögé!" stb.)* viszonyfogalmak játékos gyakorlása (*Például: „Tedd a kockát a szék alá stb.),* test mozgatása megadott irányba

► **Gyakorlatok a vizuális szeriális emléklezet és a sorrendiség felismerésének fejlesztésére** – képsorozat folytatása *(Például: alma, gomba, körte, ... alma,..),* képsorozat kirakása emlékezetből *(Például: először kevesebb darabszámú, eltérő formájú és színű képekkel, később hasonló alakú, színű vagy több képpel),* gyöngyfűzés adott sorrend alapján stb.

►**Oldaliság gyakorlása az írófelületen** – egyik majd másik (jobb, bal) oldal tudatos megnevezése az írófelületen, az oldalak változtatása, oldaliság gyakorlása változó helyzetekben (körben állva, sorban állva), változó grafikai térben

►**Az írás irányának megfigyeltetése, iránykövetés gyakoroltatása** – vízszintes irányban: a balról jobbra irányuló írásmozgás gyakorlása, majd függőleges irányban: fentről lefele irányuló írásmozgás gyakorlása

► **Gyurmázás, képalakítás** - gömbölyítés, nyújtás, lapítás, formázás, tépés, csipegetés, ollóhasználat, ragasztás, összerakó, építő- játékok, makett készítése dobozokból

► **A lendületes, ritmikus, balról jobbra irányuló kézmozgás gyakoroltatása** – a ritmus érzékelése, összehangolt mozgások végzése a mondókák versek ritmusára

► **Betűelem vázolása átírással nagy alakban, változó méretű vonalrendszerben (min. 2-3 cm) –** grafikus formák másolása szabadon, vonalközbe, négyzethálóba, ábrák nagyítása, kicsinyítése

► **Lendületes, ritmikus, balról jobbra irányuló kézmozgás gyakorlatok –** az írásmozgás balról jobbra való irányultságának gyakorlása, a kéz lendületes mozgásának gyakorlása az írástevékenységek során

► **Esztétikus összkép kialakításának gyakorlása –** igényesség kialakítása az írástevékenységek során

►**A verseket megjelenítő rajzos feladatok elvégzése –** a versek mondanivalójának megfelelő rajzok készítése, a vershangulat érzékeltetése megfelelő színekkel